

VODIČ ZA MEDIJE O TRANS TEMAMA

Inkluzivni vodič za novinarke'e, urednice'ke
i kreatorke'e sadržaja informiran radom
u zajednici

Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna (CC BY-NC-SA 4.0)

Ova licenca dopušta ponovnim korisnicima distribuciju, remiksiranje, prerađivanje, prevođenje i nadogradnju materijala u bilo kojem mediju ili formatu samo u nekomercijalne svrhe i samo dok je imenovanje dodijeljeno kreatori'ima. Ako remiksirate, adaptirate ili nadograđujete materijal, dužni ste licencirati modificirani materijal pod identičnim uvjetima.

Napomena o uporabi rodno označenog jezika:

U prijevodu i prilagodbi ovog Vodiča kad god se koristi jezik koji ima rodno značenje, korištena je kombinacija uobičajeno ženskog pa muškog oblika riječi, razdvojene apostrofom. Vidi npr. riječ "korisnica'ima" iznad, nastala spajanjem riječi "korisnicama" i "korisnicima".

Vodič za medije o trans temama

Inkluzivni vodič za novinarke'e, urednice'ke i kreatorke'e sadržaja informiran radom u zajednici

Autorstvo	Nadya Yurina
Uredništvo	Mags Clarendon
Lektorstvo	Farah Abdi, Dinah Bons, Mags Clarendon, Willemijn van Kempen, Richard Köhler
Prijevod i lokalizacija na BCHS jezik i kontekst	Ryan Žujo, Arian Kajtezović
Prijelom	Dragiša Mioč
Datum objave	11/2023

Prijedlog citiranja

Nadya Yurina (2023.) *Vodič za medije o trans temama: Inkluzivni vodič za novinarke'e, urednice'ke i kreatorke'e sadržaja informiran radom u zajednici*. TGEU.

Preuzmite izvješće na tgeu.org ili kontaktirajte tgeu@tgeu.org.

Izraženi stavovi i mišljenja su samo stavovi i mišljenja TGEU-a i nužno ne odražavaju stavove Europske Unije ili Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Za njih se ne mogu smatrati odgovornima ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje potporu.

TGEU (Transgender Europe) neprofitna je organizacija za prava i dobrobit trans osoba koju vode trans osobe. TGEU predstavlja 215 organizacija članica iz 50 zemalja u Europi i Centralnoj Aziji.

Za više publikacija i važnih vijesti o trans pravima i dobrobiti trans osoba:

SADRŽAJ

Predgovor I	5
Predgovor II	6
Uvod	7
Kako koristiti ovaj vodič	8
Šalabahter: popis za brzu provjeru	10
Praksa	11
Provjereni izvori i kontakt	12
Inkluzivno pripovijedanje	14
Imena, zamjenice i druge jezičke rodne odrednice	16
Činjenice i mišljenja	18
Naslovi	19
Ilustriranje priče	22
Ključne teme: Problemi s kojima se zajednica suočava	24
Pravno priznanje roda	24
Depatologizacija i zdravstvo	26
Transfobni zločini iz mržnje i diskriminacija	28
Interseksijska iskustva	30
Razbijanje mitova: Pristranost medija	32
Mit 1: Biti trans je trend	32
Mit 2: Samo ljudi koji prođu medicinsku tranziciju su trans	33
Mit 3: Trans osobe brišu (pravnu zaštitu za) žene	33
Mit 4: Trans žene su prijetnja u ženskim prostorima	34
Mit 5: Djeca su prisiljena na tranziciju	34
Glosar	36
Osnovni pojmovi	37
Ostali važni pojmovi	38
Izrazi koje treba izbjegavati	42
Priznanja	43
Krajnje bilješke	44

PRED- GOVOR I

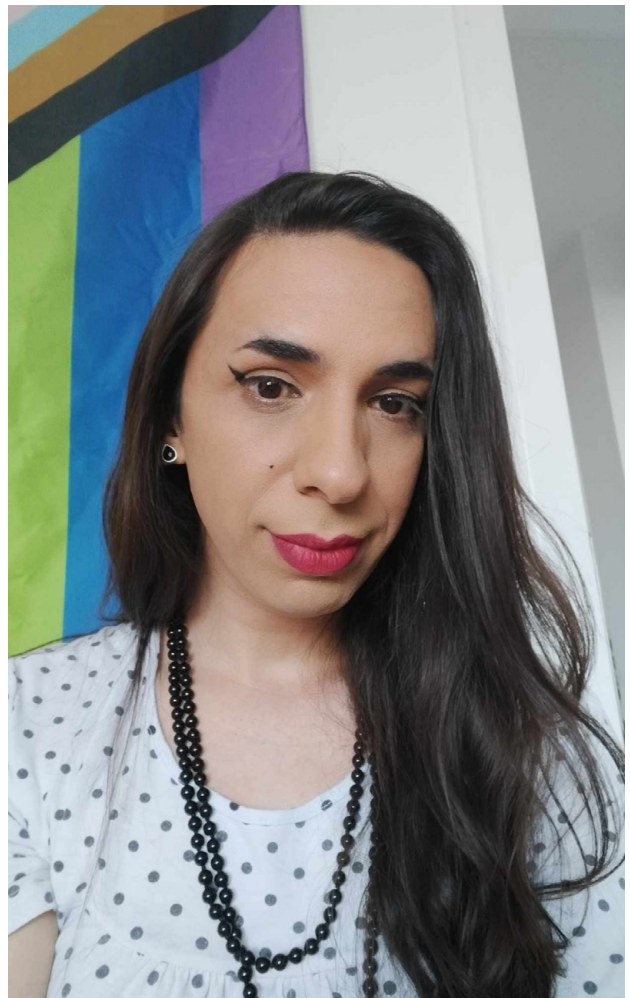
Volela bih da shvatite ovaj vodič kao poziv na putovanje - putovanje kroz složeni i često nedovoljno istražen svet trans tematike. Ovo je na neki način most između naših priča i vaših pera, između naše stvarnosti i vaših ekrana. Kao trans žena koja živi na prostorima Balkana, svesna sam koliko je važno da se naše priče čuju, razumeju i poštuju.

Sećam se trenutaka kada sam gledala televiziju ili čitala članke i osećala se neprihvaćeno i neshvaćeno, čime je moje samopouzdanje bilo poljuljano. Za mlade trans osobe, ova netačna prikazivanja mogu dovesti do toga da pogrešno shvate šta znači biti trans, čak i do tačke da odustanu od tranzicije ili osećaju očaj dovoljan da pomisle na samoubistvo.

Mediji su moćni alati koji imaju sposobnost da oblikuju naše stavove, vrednosti i način na koji posmatramo svet oko sebe. Za nas trans osobe, mediji su često bili dvostruki mač. S jedne strane, oni su mogli da budu izvor podrške i obrazovanja, pružajući nam mogućnost da se vidimo i čujemo u javnom prostoru. S druge strane, često su perpetuirali predrasude, stereotipe i diskriminaciju, što je duboko povredilo nas i naše zajednice.

Kada novinarke'i, urednice'i, kreatorke'i sadržaja pristupe temama trans identiteta sa saosećanjem i pažnjom, one'i ne samo što doprinose obrazovanju šire javnosti, već i stvaraju prostor u kojem se svako od nas oseća vidljivim i prihvaćenim.

Kroz ovaj vodič, nadam se da ćemo zajedno stvoriti novu naraciju - jednu od razumevanja, empatije i

poštovanja. Pozivam vas da budete saveznice'i u ovom putovanju, da zajedno radimo na oblikovanju bolje budućnosti za sve nas.

Hvala vam što ste se odlučile'i da budete deo ovog puta. Neka ove stranice budu inspiracija za vaš rad, neka budu podsticaj za promene i neka budu svedok naše zajedničke borbe za pravdu i ravnopravnost.

Ana Jovanović

LGBTIQ+Human Rights Monitor; European Roma Rights Centre.

PRED- GOVOR II

Dok otkrivamo ovaj vodič, bitno je smjestiti se u bogatu tapiseriju ljudske povijesti koja od davnina priznaje i slavi rodnu raznolikost. Naše suvremeno shvaćanje roda, često ograničeno unutar binarnosti, je u oštroj suprotnosti s fluidnim tumačenjima na koja nailazimo diljem svijeta, osobito u starosjedilačkim kulturama, od Oceanije do Amerike i Afrike.

Predkolonijalna povijest ovih regija oslikava raznolik pejzaž rodni identiteta. Na primjer, osobe koje su “two-spirit” (bchs “dva duha”) među starosjedilačkim kulturama Sjeverne Amerike svjedočanstvo su rodnoj fluidnosti i harmoniji koju je ona donosila u njihova društva.¹ Slično tome, u Oceaniji, koja se proteže preko brojnih otoka, narativi o rodnoj raznolikosti bili su temeljni. Fa’afafine iz Samoe su svjedočanstvo otpornosti nebinarnih identiteta, usprkos ogromnom evanđeoskom napadu koji je došao s kolonizacijom.²

Ipak, kolonizacija i nametanje abrahamskih vjerskih uvjerenja doveli su do potiskivanja ove bogate rodne raznolikosti. Kao što Gloria Wekker ističe u svom temeljnom radu, ‘Bijela nevinost’ (“White Innocence”), posljedice kolonijalizma i njegovog preplitanja s rodom i seksualnošću i dalje oblikuju suvremenu nizozemsku, a time i zapadnjačke kulture.³ Povijesno brisanje bilo je dubokosežno, potaknuto patrijarhalnim konstruktima i često vjerski ili državno nametnuto. Ne možemo zanemariti ulogu medija u ovom brisanju, koji su tada djelovali kao oruđe kolonijalizma, a još uvijek usmjeravaju mišljenje javnosti. Unatoč tim sustavnim brisanjima, istrajnost nebinarnih identiteta u starosjedilačkim

kulturama, poput fa’afafine Samoe, naglašava postojanost tih tradicija.

Patrijarhalno, bjelačko, muško dominantno gledište koje se na Zapadu smatra ‘normom’ treba temeljito preispitati. Intrinzična ravnoteža između muških i ženskih energija, te beskrajna isprepletenost i fluidnost koje su toliko očite u starosjedilačkim kulturama, služe kao dokaz. One upućuju na to da odbacivanje binarnih modela može osloboditi um, nudeći neopisivu slobodu, posebno ženama koje su povijesno bile potčinjene unutar ovih binarnih okvira.

Ovim vodičem nastojimo pokazati da odstupanje od rigidnog binarnog razmišljanja stvara prostor – prostor za istinske želje srca, za nesputano izražavanje duše. Dijelevći ovo znanje, nadamo se da ćemo ohrabriti progresivne, feminističke novinarke. Neka vas ovaj vodič osnaži da zagovarate jednakost, odlučno se boreći za nju u svom novinarskom radu.

Dinah Bons

Dinah Bons je supredsjedateljica odbora TGEU-a, transrodna političarka, predsjednica ESWA, Trans United Europe, dio je amsterdamskog H team te glumica i kreativna strateginja za Female Economy.

UVOD

Svjetske perspektive i težnje su se promijenile više puta od prvobitnog objavljivanja TGEU Vodiča za Novinarke'e 2015. godine (Transgender Europe's Guide for Journalists). Novi vodič nastao je u kontekstu globalne pandemije, političke polarizacije, imperijalističkog rata u Europi, ekološke i gospodarske krize, te globalnog uspona totalitarizma i reaktivnog otpora protiv ravnopravnosti.

Usred svega ovoga, svjedočile'i smo nevjerojatnoj vitalnosti trans zajednica pogođenih izoliranošću i nasiljem, s novom generacijom otvoreno trans i nebinarnih ljudi, intersekcionalnoj solidarnosti, napretku u zakonskim pravima, i povećanoj zastupljenosti u medijima. Ovo je izvanredno svjedočanstvo kontinuiranom napretku ljudskih prava na svjetskoj razini.

Još uvijek ima ogromna količina posla da bi se osigurala barem osnovna ljudska prava za mnoge trans i nebinarne osobe. Rad koji počinje raskrinkavanjem širenja straha zahtjeva dobro utemeljeno istraživanje i nastoji osigurati da se šira javnost upozna sa stvarnom potrebom da se trans osobe zaštiti od nasilja i diskriminacije.

Vjerujemo u moć kvalitetnog novinarstva kao ustanove koja se istinom suprotstavlja propagandi i podacima koji su namjerno obmanjujući. Vjerujemo u znanje bazirano na činjenicama i dokazima, te u ljudsko dijeljenje priča kao načina da se pojačaju glasovi najranjivijih skupina na ivici ljudskih prava – trans prava.

KAKO KORISTITI OVAJ VODIČ

Ovaj vodič namijenjen je novinarka'ima, urednica'ima i kreatorka'ima sadržaja, te sadrži kolektivno znanje o inkluzivnom novinarstvu i informiranom predstavljanju tema transrodnosti i nebinarnosti. Vodič sadrži pet dijelova:

1. **Šalabahter: popis za brzu provjeru** – sažetak svih preporuka koji se može koristiti i samostalno od ovog Vodiča.
2. **Praksa** – praktični vodič o tome kako izvještavati o trans i nebinarnim osobama na etičan i poštivajući način. Ovaj dio također sadrži reference na pouzdane **izvore provjerenih podataka i kontakte** relevantnih aktivističkih zajednica i organizacija za ljudska prava.
3. **Ključne teme** – uvodni materijal u ključne probleme s kojima se trans zajednice suočavaju.
4. **Razbijanje mitova** – osvrt na opasne mitove koji se često promiču u medijima a koji se temelje na dezinformacijama. Ovdje su pružene činjenice, utemeljene na dokazima i podacima.
5. **Glosar** – ključne definicije kojima se služe civilno društvo i novinarke'i informirane'i o trans temama.

Ovaj vodič objedinjuje preporuke i znanja iz drugih publikacija i smjernica organizacija civilnog društva i udruga. Od posebne pomoći i inspiracije bili su vodiči od Trans Journalists Association, ILGA-Europe, GLAAD, Transgender Equality Network Ireland, TransInterQueer e.V, Trans Media Watch i Transgender Network Switzerland. Vodič je stvoren u bliskoj suradnji s TGEU članica'ovima. Uključene su perspektive lokalnih trans aktivistkinja'a i organizacija kako bi bili predstavljeni glasovi zajednice.

ŠALABAHTER: POPIS ZA BRZU PROVJERU

Intervjuiranje i citiranje

- Pitaj, ne pretpostavljaj! Ako ste u nedoumici oko pojmova – ljubazno upitajte ili provjerite glosar.
- Razgovarajte s organizacijama koje predstavljaju trans zajednicu.
- Obratite pažnju na zamjenice i druge jezičke rodne odrednice i poštujte ih. Predstavite se sa zamjenicom uz ime kada stupate u kontakt.
- Uvijek koristite opisne izraze koje osoba preferira.
- Bez korištenja starog imena i autanja! Nemojte otkrivati prethodna imena i rodove osoba bez njihovog pristanka.
- Uključite i istaknite glasove trans osoba sa interseksionalnim iskustvima i perspektivama.
- Tražite komentare od izvora koji predstavljaju zajednicu. Potražite izvore koji su stručni za točnu temu (npr. pružateljke/e zdravstvenih usluga za trans osobe za prilog o zdravstvenoj skrbi specifičnoj za trans osobe).
- Provjerite točnost citata i izjava prije objave.

Provjereni izvori

- Temeljito istražite temu i pronađite čvrste činjenice na koje se možete osloniti.
- Koristite pouzdane izvore podataka.
- Budite sigurni da razgovarate s osobom/organizacijom koja zaista predstavlja trans zajednicu.
- Zapitajte se: Koji su interseksionalni identiteti osoba s kojima razgovaramo? Tko nedostaje u priči?
- Provjerite činjenice prije objavljivanja.

Etično izvještavanje

- Razmislite o svojoj ulozi kao novinar'ka ili urednica'k u procesu razvoja ljudskih prava.
- Imajte na umu i uvažite to da je svako trans i nebinarno iskustvo drugačije, te da je trans zajednica vrlo raznolika.
- Izbjegavajte medikalizaciju trans iskustava. Trans identitet ne ovisi o medicinskim postupcima.
- Je li nužno ili primjereno spominjati zdravstvenu povijest trans osobe?
- Provjerite jeste li u potpunosti razumjele/i značenje svakog izraza koji koristite te izbjegavajte uvredljiv govor.
- Izbjegavajte senzacionalističke pristupe i naslove. Koristite samo informacije temeljene na dokazima.
- Ne uzimajte svoje pretpostavke zdravo za gotovo. Zapitajte se: Jesam li kritički razmislila'o o tome kako moje predrasude, stavovi i uvjerenja utječu na moja mišljenja i postupke?

PRAKSA

PROVJERENI IZVORI I KONTAKTI

TGEU je uvijek dostupan da pruži podatke i perspektive iz zajednice. Slobodno nam se obratite na comms@tgeu.org.

PROVJERENI PODACI

- **TGEU Indeks i karta prava trans osoba (Trans Rights Index & Map)** pruža sveobuhvatni pregled zakonskih prava trans osoba u Europi i Centralnoj Aziji. Ažurirani podaci se objavljuju svake godine od 2013. na Međunarodni dan borbe protiv homofobije, bifobije i transfobije (IDAHOBIT) 17.5.
- **TGEU Karta trans zdravlja (Trans Health Map)** prikazuje dostupnost i pristupačnost zdravstvene skrbi specifične za trans osobe, u 27 država članica EU-a.
- Kroz **projekt Praćenja ubojstava trans osoba (Trans Murder Monitoring)** TGEU sustavno prikuplja, prati i analizira prijavljena ubojstva rodno raznolikih i trans osoba diljem svijeta. Ažurirani podaci se objavljuju svake godine od 2008. na Dan sjećanja na trans osobe (TDoR) 20.11.
- Godišnji pregled **Rainbow Europe** kojeg objavljuje ILGA-Europe nudi opsežan pregled ljudskih prava LGBTI osoba u Europi.
- **Agencija EU za temeljna prava (FRA) (European Union Agency for Fundamental Rights)** provodi i analizira najveću anketu o LGBTIQ osobama u Europi.
- **Resursi za medijske stručnjakinje'e (Resources for Media Professionals)** je zbirka izvora i korisnih informacija koje objavljuje GLAAD.
- **Diskriminacija trans osoba u Europi (Trans Discrimination in Europe)** je izvješće od TGEU o trans osobama na osnovu FRA LGBTI II ankete, koje je najveće istraživanje o LGBTI osobama u Europi
- **Raskrižja: „Uronimo u podatke FRA LGBTI II ankete: Trans i nebinarni brifing” ('Intersections: Diving into the FRA LGBTI II Survey Data: Trans and non-binary briefing'** je zajedničko izvješće od ILGA-Europe i TGEU koje se bavi utjecajem interseksionalnih opresija na trans iskustva u EU.
- **Standardi skrbi za zdravlje transrodnih i rodno raznolikih osoba, verzija 8 (SOC8)**, svjetski je priznat strukovni vodič za zdravstvenu skrb specifičnu za trans osobe.

KORISNI KONTAKTI

- **Lokalne trans organizacije u Europi i Centralnoj Aziji** je popis TGEU članskih organizacija koje su vođene od strane trans osoba ili se fokusiraju na prava trans osoba u Europi i Centralnoj Aziji.
- **Svjetsko profesionalno udruženje za zdravlje transrodnih osoba (WPATH)** je udruga zdravstvenih djelatnica'ka posvećenih zdravstvu za transrodne osobe.
- **Europsko profesionalno udruženje za zdravlje transrodnih osoba (EPATH)** je udruga zdravstvenih djelatnica'ka u Europi posvećenih zdravstvu za transrodne osobe.
- **Global Action for Trans Equality (GATE)** je zagovaračka organizacija koja radi na pravdi i jednakosti za trans, rodno raznolike i interpolne zajednice.
- **ILGA-Europe** radi s više od 700 LGBTI organizacija članica diljem Europe i Centralne Azije kako bi zagovarala političke, pravne i društvene promjene.
- **Organisation Intersex International Europe (OII Europe)** je krovna organizacija europskih organizacija koje se temelje na ljudskim pravima za i koje vode interpolne osobe.
- **Trans Journalists Association** promiče točno, nijansirano izvještavanje o trans pitanjima i zajednicama u medijima i podržava novinarke'e koje'i proširuju svijest o rodnim pitanjima na njihovim radnim mjestima i karijerama.

INKLUZIVNO PRIPOVIJEDANJE

OSNOVE INKLUZIVNOSTI

Mnogi ljudi još uvijek ne poznaju trans osobu.⁴ Zbog toga je lako manipulirati njihovim življenim iskustvima što dovodi do pogrešnih predodžbi. To se možda ne radi iz zlih namjera, ali je štetno i može dovesti trans osobe u vrlo opasne situacije. Novinarke i imaju dodatnu odgovornost i priliku da zaista rasvijetle ta pitanja.

Izveštavajte o trans, nebinarnim i rodno raznolikim osobama prikazujući da u potpunosti pripadaju društvu, a ne kao o osobama koje su izvan njega i koje promatrate. LGBTI osobe su minorizirane skupine u našem društvu, ali nisu "oni drugi".⁵

Koristite jezik kojeg sve i mogu razumjeti i koji svima daje prostora.

Ako to što je netko trans nije relevantno za priču, a pogotovo ako osoba želi da njezin trans identitet ostane privatn, ne treba ga iznositi.

RAZGOVARAJTE S TRANS OSOBAMA O TRANS OSOBAMA

Trans osobe su stručnjakinje i za trans živote i iskustva. Njihovi glasovi trebaju biti u središtu izvještavanja.

Kada izvještavate o trans pitanjima, trans osobe treba intervjuirati i citirati kao **stručnjakinje**, a ne samo subjekte.

Trans osobe također su često vodeće u istraživanju trans zajednica. Kada izvještavate o trans temama, razmotrite davanje **prioriteta istraživanjima koja provodi trans zajednica**.

Kao i kod drugih stručnjaka, navedite puno ime (ako se osoba s time slaže) i eventualne titule (npr. dr.) kao što biste učinile i za druge stručnjakinje, te navedite organizacijsku pripadnost (ako postoji).

ANGAŽIRAJTE TRANS NOVINARKE

Zbog svojih životnih iskustava, trans izvjestiteljice često imaju puno dublje i nijansiranije razumijevanje pitanja trans osoba i roda čak i od najboljih cis izvjestiteljica.

Trans novinarke također imaju veći pristup trans zajednicama i mogu lakše zadobiti povjerenje trans izvora, što će rezultirati boljim izvještavanjem. Redakcije moraju raditi bolje i prioritetizirati raznolikost. U tu raznolikost potrebno je uključiti i trans osobe.

TRAŽITE NOVE KUTOVE

Nemojte postati senzacionalni. Jeste li razmotrile/i da bi trans osobe koje doživljavaju transfobiju, na primjer, također mogle biti vrlo aktivne i snalažljive u pronalaženju načina da se bore za sebe?

Nemojte se uvijek fokusirati isključivo na to da je netko žrtva kada izvještavate o teškoj situaciji. Naravno, trebale/i biste predstaviti kako anti-LGBTI sile, na primjer, utječu na svakodnevne živote trans i nebinarnih osoba, ali također biste trebale/i prikazati kako ljudi žive svoje najbolje živote i/ili poduzimaju pozitivne radnje u danom kontekstu.

Pokrivajte priče trans osoba i stvari koje im se događaju i kada to nije loša vijest: ima toliko pozitivnih pomaka, vođenih zagovaranjem i aktivizmom!⁵

“Postoji uznemirujuća tendencija senzacionalizacije transrodne zajednice. Produkcijски timovi ponekad plaćaju istaknute transrodne osobe da se pojave u njihovim programima, što rezultira zamaglivanjem etičkih granica. Novinarke/i se često obraćaju sugovornicima pogrešnim imenima ili zanemaruju relevantni kontekst, usmjeravajući razgovore ka eksplicitnom sadržaju. Međutim, te se rasprave ne bave zadržanošću seksualnog rada, uključujući pitanja eksploatacije nasuprot autonomije, izazova ili potencijalnih rješenja. Primarni cilj postaje stvaranje spektakla za zabavu, što dovodi do štetnog prikaza unutar medijskog krajolika.”

Beka Gabadadze

TEMIDA, TGEU organizacija članica

IMENA, ZAMJENICE I DRUGE JEZIČKE RODNE ODREDNICE

Jednostavno pravilo: poštuju želje osobe oko toga kako je prikazana. Pitajte ju koje ime i zamjenice (uključujući druge jezičke rodne odrednice) da koristite, ili želi da se koriste u medijima, jer iz sigurnosnih razloga to može biti različito. Ako nije moguće pitati (na primjer, kada pišete o zločinima iz mržnje), potražite točne informacije od članica'ova trans zajednice ili drugih izvora. Ako nema informacija *izbjegavajte korištenje rodno određene jezika*.

Nikada nemojte iznositi niti koristiti prethodno ime (ime pri rođenju ili "mrtvo" ime) trans osobe bez njenog izričitog pristanka. Možda pretpostavite da je pravo ime osobe ono koje je dobila pri rođenju, no to je problematično iz mnogo razloga, uključujući činjenicu da ne poštuje privatnost trans osobe i može je dovesti u opasnost.

RODNO NEUTRALNE ZAMJENICE I JEZIČKE ODREDNICE

Neke trans osobe ne koriste rodno binarne zamjenice, "on" ili "ona" te možda koriste rodno neutralne zamjenice i jezičke odrednice. Na mnogim jezicima poput BCHS ne postoji široko rasprostranjena varijanta rodno neutralnih zamjenica i jezičkih odrednica, kao što na primjer na engleskom postoji uporaba zamjenice "oni" (engl. "they") u jednini kao što se već koristi u množini, analogno korištenju zamjenica "ti" i "vi" u jednini i množini (engl. "you").⁶

Na BCHS i srodnim jezicima postoje drugi načini korištenja jezika koji su manje binarni. Neke osobe koriste i "on" i "ona" (i ostale vezane jezičke rodne odrednice). Na primjer, u jednoj rečenici govorite o "njemu" a u drugoj rečenici o "njoj", nasumično izmjenjujući te dvije učestale, binarne rodne odrednice. Druge pak osobe koriste mješavinu "on" i "ona" na neki način. Na primjer, "on'a", "on.a", "on_a", "on/a" ili "on-a" uz razne varijante kako se to onda primjenjuje na ostatak rodno označenog jezika. Primjer korištenja nekog od tih oblika bi mogao biti "On'a mi je rekla'o da voli jesti štrukle kada je gladna'an" - dakle unutar riječi se stave i uobičajeno ženski i uobičajeno muški oblik riječi, razdvojen apostrofom, točkom, donjom, srednjom ili kosom crtom. U izgovoru, znak razdvajanja može signalizirati kratku pauzu između "on" i "a" u riječi "on'a". Rijetko se koristi srednji rod, "ono" - to nije učestalo budući da je taj oblik često korišten na dehumanizirajući ili infantilizirajući način, govoreći o nebinarnim osobama kao da nisu ljudi, nego objekti. Nadalje, mnoge trans i nebinarne osobe izbjegavaju korištenje rodni odrednica u jeziku kada god je to moguće iz više razloga (uključujući sigurnosnih), primjerice koristeći oblike poput "vidjeh" umjesto "vidjela sam" ili "vidio sam".

Također, neke trans osobe ne koriste rodno određene titule kao što su "gospodin", "gospođa" ili "gospođica". Tu na engleskom postoji neutralna alternativa, "Mx." (izgovara se "miks"), analogno rodno binarnim "Mr.", "Ms.", "Mrs."

Kada ste u nedoumici, pitajte koje zamjenice, titule i druge rodne odrednice osoba koristi.

Ne koriste svi nebinarni ljudi rodno neutralne jezičke odrednice – mnogi koriste zamjenice “on” ili “ona”. Korištenje rodno neutralnih jezičkih odrednica za osobu koja koristi samo muške ili samo ženske rodne odrednice je netočno i često neosjetljivo. Isto tako, nisu svi ljudi koji koriste “on” muškarci, niti su svi ljudi koji koriste “ona” žene. Pripazite da koristite odgovarajuće zamjenice za svakoga u interakcijama tijekom izvještavanja i prilikom prenošenja vijesti.

Postoje i neozamjenice (engl. neopronouns), što su rodno neutralne engleske zamjenica u trećem licu jednine, a koje ne uključuju “they”. Primjeri takvih zamjenica su ze/hir, xe/xer i ey/em. Iako neke trans osobe upotrebljavaju neozamjenice uz učestaliji “they”, nije prikladno automatski koristiti isključivo “they” umjesto neozamjenica. Ako niste sigurni u pravopis ili upotrebu zamjenice, pitajte; postoje varijacije između zamjenica sličnog zvuka (ze/zir u odnosu na ze/hir).

Nikada nema razloga objašnjavati upotrebu standardnih zamjenica “on” ili “ona” (a na engleskom i “they”) u priči. Kada izvor koristi manje uobičajene zamjenice, prihvatljivo je imati kratko objašnjenje:

Aleks, koja’i koristi rodno neutralne zamjenice, prisustvovala’o je događaju

Matija, koji koristi i muške i ženske zamjenice, prisustvovala je događaju

Taylor, koja’i koristi zamjenice ze/hir na engleskom, prisustvovala’o je događaju.⁷

ČINJENICE I MIŠLJENJA

KAKO IZBJEĆI DEZINFORMACIJE

Budite sigurni da razgovarate s odgovarajućom osobom/organizacijom. Ako tražite osobne komentare, provjerite pozadinu aktivistkinja'a prije nego što pretpostavite da su stručnjakinje'ci ili da predstavljaju kolektiv. Sve se češće nailazi na organizacije koje su stvorene da nalikuju legitimnim grupama za ljudska prava, kao što su krizni centri za trudnoću, dok rade na suprotstavljanju tim pokretima. Ove vrste organizacija također se pojavljuju za mlade trans osobe, kao što je Kein Mädchen u Njemačkoj. Provjerite radi li neka organizacija sa sličnim grupama da biste vidjele'i jesu li legitimne.

Dodatno, iako je važno uključiti trans izvore kada pokrivete trans teme, svakako provjerite je li vaš izvor stručan. Nemojte uključivati komentare pojedinki'aca koje'i tvrde da zastupaju interese trans zajednice, a nemaju nikakvo aktivističko iskustvo ili poveznicu s trans zajednicom ili organizacijama i govore samo iz osobne perspektive, čak i ako imaju veliku bazu sljedbenika na društvenim mrežama.

Pogledajte popis vjerodostojnih izvora u odjeljku **Provjereni izvori & kontakti**.

KAKO RAZGOVARATI S ČLANICA'OVIMA ZAJEDNICE

Kada stupate u kontakt, svakako **predstavite sebe, medij s kojim radite i kut priče.** Aktivistkinje'i se redovito suočavaju s prijetnjama. Trebale'i biste im pružiti dovoljno informacija kako bi vas mogle'i istražiti, da bi znale'i da vam mogu vjerovati. Kada se predstavljate, navedite svoje zamjenice kako biste pomogle'i stvoriti siguran i ugodan prostor.

Aktivistkinje'i obično rade puno s malo sredstava, **osobito tijekom kriza, kada su novinarke'i i mediji zainteresiraniji da im se obrate.** U takvim situacijama budite svjesne'i da je njihov kapacitet vjerojatno manji nego inače.

Imajte na umu da kada LGBTI osobe javno govore o svojim iskustvima, često govore o intimnom dijelu svog identiteta. **To ih stavlja u ranjiv položaj i dovodi u potencijalni rizik od diskriminacije u budućnosti.**

Kada intervjuirate trans osobu, pitajte koje zamjenice želi da budu objavljene. Neke osobe mogu tražiti da u objavi koristite različite zamjenice nego što koriste u razgovoru s vama. Poštujte ovaj zahtjev - **to može biti pitanje sigurnosti.**⁷

KAKO PROVJERITI ČINJENICE

Kada tražite podatke koji potkrepljuju priču, postoji mnogo mjesta za početi. Trans, LGBTI i druge organizacije za ljudska prava, kao i organizacije poput Vijeća Europe,⁸ Europske komisije,⁹ i Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA),¹⁰ objavile su istraživanja o trans osobama. Nemojte zanemariti stupanje u kontakt s lokalnim organizacijama i uvijek se ponovno javite onima s kojima ste razgovarale i kako biste provjerile i točnost njihovih citata koji će se koristiti u priči.

NASLOVI

Često je potrebno uštedjeti prostor i pojednostaviti, ali naslovi mogu pokvariti priču. Online vijesti imaju dodatnu prednost mogućnosti pisanja dužih naslova. Trebalo bi izbjegavati senzacionalističke naslove u kojima se koriste izrazi kao što su 'promjena spola', 'rođen kao muškarac', 'postao muškarac'.

PRIMJERI SENZACIONALISTIČKIH NASLOVA KAKVE TREBA IZBJEGAVATI

Kathleen Stock: 'Što god rekla, trans osobama ću uvijek biti negativac'

Ovakav naslov predstavlja sve trans osobe kao jednolike i kao krivce.

Neke trans žene nas tjeraju na seks

Ovo je činjenično pogrešno, što dokazuje činjenica da je izdavač, BBC, utvrdio da su prekršena njihova "urednička pravila o točnosti jer nije razjašnjenja statistička nevaljanosti ankete Get the L Out i jer naslov nastoji obmanuti da se članak fokusirao na pritisak od strane trans žena."¹¹

Trećina Britanaca ne zna da su transrodne žene rođene kao muškarci

Umjesto da ističe da trećina Britanaca ne zna što znači transrodnost, ovaj naslov se oslanja na senzacionalizaciju trans tijela kao nekog čuda.

Kako je trans ideologija došla na terapiju

Transrodnost nije ideologija, to je identitet, uz koji postoji pokret za prava trans osoba.

Transplantacija maternice znači trudnoću za biološke muškarce 'u sljedećih 10 godina'

Ovaj se članak brzo usmjerava na trans žene, nakon što ih je nazvao 'biološkim muškarcima'. Zamjena ove fraze s 'trans žene' bila bi poštujuća i dosljednija sadržaju članka.

NASLOVI KOJI SU PRAVILNI ILI SKORO PRAVILNI

Kako je britanska metal scena postala utočište za trans osobe

Naslov koji nije senzacionalistički i koristi poštujće izraze.

Novinarka Juliet Jacques o tome kako britanski mediji pokušavaju 'slomiti' trans osobe: 'Nemamo kontrolu'

Ističe temu i jasno daje do znanja da trans osobe govore u članku o trans temama.

Transrodna djeca imaju dobro mentalno zdravlje kada im se dopusti da budu ono što jesu

Jasan, informativan i koristi jezik pun poštovanja bez poticanja straha.

‘To je poput stavljanja oklopa’: Kako odjeća može izazvati euforiju kod transrodnih osoba

Naslov koji nije senzacionalistički, a fokusira se na nešto pozitivno, iako mu malo nedostaje raznolikost iskustva.

Dok anti-trans prijedlozi zakona targetiraju zatvorenike, neki upozoravaju na ‘kanarinca u rudniku’

Stavlja fokus na intersekcionalnost, dok naglašava problem.

Britansko veslanje: Transrodnim ženama zabranjeno natjecanje u ženskoj kategoriji

Ovaj naslov iznosi činjenice, bez dodavanja subjektivnog spina.

“Najupečatljivije priče ističu zajedničke izazove, prepreke i ugnjetavanje. I trans osobe i rasno marginalizirane osobe doživljavaju stambenu nesigurnost; i trans osobe i obitelji s niskim primanjima imaju lošiju zdravstvenu skrb. Ugradnja ovih poveznica u izvješćivanje izvlači nas iz narativa ‘mi i oni’ i poziva na zajedničke vrijednosti i iskustva.”

Cleo Madeleine

Gendered Intelligence, TGEU organizacija članica

ILUSTRIRANJE PRIČE

Nakon što je priča završena i spremna za objavu, jedan od glavnih izazova koji ostaje je kako ju ilustrirati fotografijama ili slikama. Kao jednostavna smjernica, najčešće je nepotrebno pokazivati fotografije trans osoba “prije i poslije”.

- Također treba izbjegavati klišejske slike koje prikazuju površne ideje o trans osobama. To se odnosi na fotografije koje se fokusiraju na trans žene koje se dotjeruju, šminkaju, visoke pete fotografirane izbliza, ili osobu koja se gleda u ogledalo.
- Nemojte koristiti slike drag kraljica na povorkama ponosa ili slike koje se fokusiraju na oznake da bi osoba mogla biti trans, kao što je feminino lice s naznakama dlaka na licu.
- Slike trans seks radnica koristite samo ako je priča o trans seks radnicama.
- Također izbjegavajte korištenje fotografija poznatih trans osoba kada ilustrirate priče koje nisu o njima.
- Isto tako izbjegavajte korištenje fotografija trans likova u filmovima, ako se članak ne odnosi na taj film.

Mogu se koristiti dopuštene fotografije trans aktivistkinja'a u svakodnevnom životu, na poslu, na trans maršu, ili trans zastava.

Izvor: Trans Mreža Balkan

Izvor: The Gender Spectrum Collection

Izvor: The Gender Spectrum Collection

Izvor: Unsplash

Izvor: Unsplash

Izvor: Unsplash

Izvor: Unsplash

Zbirka rodni spektar ([The Gender Spectrum Collection](#)) je projekt besplatnih slika koji pomaže medijskim kućama da bolje prikažu transrodne i nebinarne osobe na načine koji nadilaze klišeje.

Također pročitajte:

1. [O snažujuće fotografije i videozapisi LGBTI pokreta također moraju potjecati iz etičkih izvora. Evo zašto](#)
2. [Smjernice projekta Gender Spectrum Collection](#)

KLJUČNE TEME: PROBLEMI S KOJIMA SE ZAJEDNICA SUOČAVA

PRAVNO PRIZNANJE RODA

Mnoge trans osobe se suočavaju s problemima u svakodnevnom životu jer pravna oznaka spola na njihovim službenim identifikacijskim dokumentima ne odgovara njihovom rodnom identitetu.

Pravno priznanje roda (PPR) – službene procedure za promjenu oznake spola osobe u službenim registrima i dokumentima, kao što su rodni listovi, osobne iskaznice, putovnice ili

---

vozačke dozvole. U nekim je zemljama nemoguće da vam se zakonski prizna vaš rod. U drugim zemljama postupak je često dug, težak i ponižavajući.

Ti problemi, međutim, nisu samo administrativni, već mogu postati opetovani izvor uznemiravanja, neutemeljenih sumnji, pa čak i nasilja. Zato trans osobe (i neke interspolne osobe) trebaju službene procedure za prilagodbu svog imena i/ili oznake spola na osobnim iskaznicama i u ključnim registrima (pravno priznanje roda). To trebaju biti brzi, transparentni i dostupni administrativni procesi, temeljeni na samoodređenom rodnom identitetu osobe – obično se to naziva samoodređenje ili samoidentifikacija. Uz to, mnoge trans osobe mogu živjeti svoje živote kvalitetnije i dostojanstveno.

Pravno priznanje roda nije dodatno ili luksuzno pravo, nego za mnoge trans osobe **tek otvara vrata za pristup svojim osnovnim ljudskim pravima, kao što su obrazovanje, posao, stanovanje, zdravstvena skrb, mogućnost putovanja i pravo glasanja i sudjelovanja u društvu.** U većini zemalja u Europi bilo je nužno da trans osobe budu sterilizirane, sa dijagnozom mentalne bolesti i da se razvedu (ako su u braku) – često protiv izričite želje osobe.¹² Osim toga, čak i u zemljama u kojima je moguća promjena oznake spola, **rijetko postoje opcije za one nebinarne ili interspolne trans osobe čiji rod nije u binarnim opcijama.**

Brzi, transparentni i dostupni pravni postupci za priznanje roda koji se temelje na samoodređenju ključni su kako bi zemlja ispunila svoje obveze u vezi s ljudskim pravima, kako je potvrdila Komisija EU,⁹ EU parlament,¹³ Parlamentarna skupština Vijeća Europe¹⁴ i Povjerenik Vijeća Europe za ljudska prava.¹⁵ Danas i dalje postoji 11 zemalja s uvjetom prisilne sterilizacije i 19 zemalja s uvjetom prisilnog razvoda u Europi i Centralnoj Aziji.¹² Iako se možda odnosi samo na manjinu u društvu, pravno priznanje roda važna je komponenta funkcionalnog i zdravog demokratskog društva.

Stvari koje treba uzeti u obzir:

- Kakvo je pravno priznanje roda u vašoj zemlji u usporedbi sa zakonima u drugim zemljama u regiji? Ako vaša zemlja dopušta zakonsko priznanje roda, temelji li se ono na samoodređenju ili i dalje zahtijeva dijagnozu mentalnog zdravlja?
- Postoji li opcija za treću oznaku spola ili da ne bude oznake spola za nebinarne i interspolne osobe?
- Postoji li namjera da se postupak pravnog priznanja roda promijeni u skoroj budućnosti, ako ne, zašto?
- Tko su aktivistkinje/i i/ili organizacije koje zagovaraju izmjene zakona? Zašto žele te promjene?
- Tko su akteri koji lobiraju protiv pravnog priznanja roda ili zakona koji se temelje na samoodređenju i koja je njihova motivacija? Jesu li se strahovi i rizici koji su

---

navodno povezani s reformama ostvarili u drugim zemljama?

- Tko su aktivistkinje'i i/ili organizacije koje su uspješno lobirale za pravne promjene? Koji su im sljedeći izazovi?
- Zašto je trans zajednici važno da je pravno priznanje roda pristupačno? Zašto je važno moći pravno samoodrediti svoj rod?
- Koje su zemlje promijenile svoje zakone na bolje i kako je to promijenilo stvari za trans zajednicu?
- Kako je nedostatak transparentne i pristupačne legislative o priznanju roda utjecao na svakodnevne živote trans osoba? Ili kako je promjena postupka utjecala na svakodnevne živote trans osoba?
- Je li pravno priznanje roda jednako dostupno maloljetnim osobama, migrantkinja'ima i zatvorenica'ima? Ako nije, kako to utječe na njih?

Za više informacija:

1. [Modeli samoodređenja u Europi Praktična iskustva \(TGEU, 2022.\)](#)
2. [Alati za pravno priznanje roda u Europi \(TGEU, 2017.\)](#)
3. [Indeks i karta trans prava u Europi i Centralnoj Aziji](#)
4. [10 godina mapiranja trans prava u Europi i Centralnoj Aziji](#)

DEPATOLOGIZACIJA I ZDRAVSTVO

Tjelesno i mentalno zdravlje ključni su dijelovi ljudske dobrobiti, u ovom kontekstu trans osobe se ne razlikuju od ostalih populacija. Baš kao i druge'i, zahtijevaju individualiziran i sveobuhvatni pristup zdravstvenoj skrbi.

Pisanje o zdravstvu u odnosu na trans osobe ne bi trebalo biti ograničeno na izvještavanje o operacijama ili hormonskoj nadomjesnoj terapiji —ima mnogo problema koji utječu na pristup trans osoba zdravstvenoj skrbi (seksualno i reproduktivno zdravlje, liječenje HIV-a, liječenje raka, itd.).

Jedan od glavnih problema je to što se bivanje trans osobom tretira kao mentalna bolest od strane mnogih zemalja (patologizacija), iako je Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) ažurirala MKB-11 (jedanaesta revizija Međunarodne klasifikacije bolesti) 2019. godine u kojoj je depatologizirala transrodne identitete.¹⁶

Depatologizacija odnosi se na uklanjanje uvjeta dijagnoze iz oblasti mentalnog zdravlja za pristup pravnom priznanju roda ili zdravstvenoj skrbi specifičnoj za trans osobe. Gotovo sve europske zemlje još uvijek se oslanjaju na patološki model za pristup zdravstvenoj skrbi specifičnoj za trans osobe.¹²

Trans osobe se također suočavaju s diskriminacijom kad pristupaju zdravstvenoj skrbi. Mnoge trans osobe izbjegavaju liječnice'ke jer se boje diskriminacije, nemaju zdravstveno osiguranje ili ekonomske mogućnosti, i/ili ne znaju kome se obratiti.¹⁷ Neke (ali ne sve!) trans osobe trebaju pristup zdravstvenoj skrbi specifičnoj za trans osobe, uključujući hormonalni, kirurški, psihološki ili drugi medicinski tretman.

Pristup zdravstvenoj skrbi za trans maloljetne osobe često je još teži, i o njemu se žestoko raspravlja. Međutim, više međunarodnih organizacija tvrdi da bi želje i dobrobit djeteta trebali biti prioritet. Standardi skrbi za zdravlje transrodnih i rodno raznolikih osoba, verzija 8 (SOC8), napominje da bi djeca trebala biti aktivna u donošenju odluka o svom zdravlju.¹⁸ Ova publikacija također naglašava važnost pristupa blokatorima puberteta za ublažavanje tegoba povezanih s promjenama tijela i za davanje vremena djetetu za donošenje odluka o zdravstvenoj skrbi.

Prilikom izvještavanja, također je važno znati da nemaju sva trans djeca roditelje koji ih podržavaju. **Izvještavanje o mišljenjima roditelja bez konzultacija djeteta može biti traumatično za dijete i dovesti do pogrešnog izvještavanja.**

Stvari koje treba uzeti u obzir:

- Je li nužno ili prikladno spomenuti zdravstvenu povijest trans osobe ili je pitati o tome? Bi li slične informacije o zdravstvu ili tijelu cisrodne osobe bile relevantne za priču?
- Koje su prepreke s kojima se trans osobe susreću u pristupu općoj zdravstvenoj skrbi?
- Ako izvještavate o trans mladima, koje ste korake poduzele'i da osigurate uključivanje perspektive trans mladih?
- Koji su standardi zdravstvene skrbi specifične za trans osobe u vašoj zemlji? Jesu li dostupni?
- Kakvi su učinci navođenja trans identiteta kao mentalne bolesti?
- Koje zemlje zanemaruju Međunarodnu klasifikaciju bolesti Svjetske zdravstvene organizacije kada odobravaju pravno priznanje roda ili definiraju trans-specifične zdravstvene protokole?

Za više informacija:

1. TGEU Karta trans zdravlja 2022. (Trans Health Map)
2. TGEU o novim standardima skrbi 8 za zdravlje transrodnih i rodno raznolikih osoba
3. TGEU o nazadovanju u zdravstvenoj skrbi specifičnoj za trans mlade

TRANSFOBNI ZLOČINI IZ MRŽNJE I DISKRIMINACIJA

Transfobni zločin iz mržnje je zločin ili incident u kojem je napadač/ica motiviran/a predrasudama, odbojnošću ili mržnjom prema osobama koje krše ili se ne uklapaju u rodna očekivanja i norme napadačice/a. Pojedinke/ci čiji se življeni rodni identitet ili rodno izražavanje razlikuju od rodne uloge koja im je dodijeljena pri rođenju posebno su pogođene/i zločinima iz mržnje.

Trans osobe u mnogim dijelovima svijeta dugo su žrtve ozbiljnog, ponavljajućeg, i **nedovoljno prijavljivanog rodno uvjetovanog nasilja**, uključujući premlaćivanja, sakaćenje, silovanje, ubojstvo i druge oblike omalovažavanja i zlostavljanja. Između 2008. i 09/2022. istraživanje TGEU-a dokumentiralo je 4369 prijavljenih ubojstava rodno raznolikih i trans osoba u 82 zemlje, uključujući njih 188 u 21 zemlji u Europi.¹⁹ Međutim, s obzirom na pogrešno izvješćivanje i činjenicu da mnoge trans osobe ne mogu pristupiti ili ne pristupe pravnom priznanju roda, te su brojke vjerojatno ispod stvarnog broja ubijenih trans i rodno raznolikih osoba.

Nadalje, trans osobe su još uvijek **nesrazmjerno pogođene diskriminacijom u svim područjima života, primjerice u zdravstvu, obrazovanju, zaposlenju, javnom prijevozu ili pristupu robi i uslugama.**¹⁷ Diskriminacija i zločini iz mržnje imaju dubok utjecaj ne samo na žrtvu, već i na cijelu grupu ili zajednicu. Diskriminacija ili uznemiravanje zbog transrodnosti utječe na kvalitetu života osobe.

Izveštavanje o ubojstvima i zločinima iz mržnje često može ponovno traumatizirati zajednicu, utječući na još širu populaciju. Novinarske redakcije često koriste informacije iz policijskih evidencija.²⁰ Češće nego ne, to dovodi do objavljivanja netočnih, starih imena i pogrešnog predstavljanja roda žrtve. Iako u tim slučajevima može biti teško dobiti provjerene podatke, pripazite na izraze u policijskim izvješćima koji bi mogli ukazivati na to da je osoba trans, čak i ako nije pravno promijenila ime ili oznaku spola, to mogu biti izrazi poput 'muškarac u haljini'.²⁰

U tim slučajevima, izvori iz trans zajednice često su najbolji način da saznate ime i zamjenice/ jezičke rodne odrednice koje je osoba koristila, ali imajte na umu da zajednica tuguje.²¹

S druge strane, zločini koje počinje trans osobe često postaju senzacionalističke priče koje se fokusiraju na trans identitet osobe, a ne na zločin. U tim slučajevima razmislite o tome kako bi se o priči izvještavalo da je počinitelj/ica cis.

“Ako se do trans osobe o kojoj se govori ne može doći iz objektivnih razloga, najbolje je provjeriti s lokalnim trans zajednicama i grupama kako se izvještava o nekoj temi ili čak kako se strani članak prevodi. Lokalni doprinos je važan – neka terminologija nije ista na svim jezicima i postoji rizik od upotrebe štetnih izraza ako se ne traže povratne informacije od lokalnih trans grupa.”

Ari Kajtezović
TGEU član'ica

Stvari koje treba uzeti u obzir:

- Postoje li zaštite koje u vašoj zemlji čine diskriminaciju osobe zbog njezina rodnog identiteta ili rodnog izražavanja nezakonitom?
- Kako eksplicitna zaštita trans osoba utječe na njihove svakodnevne živote?
- Ima li neriješenih slučajeva diskriminacije u zdravstvu, zaposlenju, obrazovanju, pristupu javnim uslugama?
- Je li sustavno evidentiranje diskriminacije pomoglo poboljšati situaciju za trans osobe?
- Imaju li policija i lokalna uprava vlastite metode prijavljivanja zločina iz mržnje?
- U slučaju ubojstva, jeste li provjerile/i ime, zamjenice/jezičke rodne odrednice i rod osobe izvan policijskih izvješća?
- Kako na trans zajednicu utječu zločini iz mržnje počinjeni protiv trans osoba?

Za više informacija:

1. TGEU projekt Praćenja ubojstava trans osoba (Trans Murder Monitoring)
2. TGEU istraživanje o anti-trans nasilju
3. TGEU izvješće 2020. “Kratki vodič za praćenje nasilja protiv trans osoba”

INTERSEKCIJSKA ISKUSTVA

Intersekcionalnost je način na koji su različite vrste diskriminacije (nepravedno postupanje zbog nečijeg spola, rase, itd.) povezane i utječu jedna na drugu.

Intersekcionalnost nam pokazuje da društveni identiteti djeluju na više razina, što rezultira jedinstvenim iskustvima, prilikama i preprekama za svaku osobu. Stoga se diskriminacija ne može svesti samo na jedan dio identiteta – svako ugnjetavanje ovisi o drugom i oblikuje ga.

Intersekcionalnost je u srcu ne samo pokreta za prava trans osoba, nego i šireg LGBTI pokreta.

Ovo je pokret kojeg su uglavnom pokrenule rasno marginalizirane trans žene, koje su također bile seks radnice, Marsha P. Johnson i Sylvia Rivera. Međutim, ovo nije samo povijesna stvar. Intersekcijske borbe i aktivistkinje' i na raskrižju višestrukih identiteta još uvijek guraju pokret na mnogo načina. No, to se često ne odražava u medijima, gdje se bijele trans osobe bez invaliditeta još uvijek često citira, dajući malo prostora nijansiranom shvaćanju i problemima s kojima se mnoge trans osobe suočavaju.

Sylvia Ray Rivera, Marsha P. Johnson na skupu u gradskoj vijećnici za prava gay osoba; Fotografirala'o Diana Davies

---

Trans i nebinarni ljudi koji doživljavaju višestruke i isprepletene oblike marginalizacije, kao što su rasno marginalizirane trans osobe ili trans osobe s invaliditetom, doživljavaju nesrazmjerno više diskriminacije i nasilja.¹⁹ Također imaju niži socioekonomski status i zadovoljstvo životom od privilegiranih trans osoba. Posebno, **osobe s invaliditetom, rasno marginalizirane i interspolne trans osobe dosljedno su prijavljivale više stope diskriminacije, nasilja i životnih izazova od trans ispitanica'ka sveukupno.**¹⁷

Ništa nije statično, privilegije i nepovoljnosti su promjenjivi i pod utjecajem našeg društvenog položaja i lokacije. Na primjer, crni cis muškarac uživa određenu razinu privilegija u pretežno crnačkim zajednicama, ali kada ta osoba migrira u pretežno bijele zajednice automatski silazi niz ljestvicu privilegija zbog rasizma.

“Od ključne je važnosti da mediji imaju pravednu i proporcionalnu zastupljenost zajednica u kojima živimo, treba biti intersekcionalno, uključivo i, što je najvažnije, oni koje se ne čuje trebaju pisati i njihove glasove uključivati.”

Saskhia Menendez
TGEU članica

Stvari koje treba uzeti u obzir:

- Razmišljate li o isprepletenim iskustvima trans osoba kada objavljujete njihove priče? Tko nedostaje?
- Jesu li glasovi trans zajednica koje su dodatno marginalizirane, kao što su rasno marginalizirane trans žene, izbjeglice i tražitelji'ce azila, trans seks radnice'i, trans osobe s invaliditetom, mlade i starije osobe, uključeni i u središtu priče?
- Jesu li marginalizirane trans zajednice tokenizirane ili izložene opasnosti potencijalno neprijateljski nastrojenoj javnosti?
- Patronizira li se osobe koje se suočavaju s intersekcijom marginalizacijom u našoj zajednici?

Za više informacija:

1. Raskrižja: „Uronimo u podatke FRA LGBTI II ankete: Trans i nebinarni brifing” (ILGA-Europe, TGEU, 2023.)

RAZBIJANJE MITOVA: PRISTRANOST MEDIJA

MIT 1: BITI TRANS JE TREND

“Trans identiteti su trend, a ljudi to rade samo da bi bili u trendu.”

Činjenice:

- Trans osobe nisu trend ili fenomen, već ljudske individue.
- Trans osobe su postojale u svim vremenima i kulturama.
- Trans osobe u predkolonijalnim društvima dobro su dokumentirane, a mnogi od ovih rodova postoje i danas.²²
- U relativno novije vrijeme, s rastućom vidljivošću i napretkom prava trans osoba, trans osobe su također postale sve više izložene nasilju i diskriminaciji.²³
- Dobro je dokumentirano da je Vatikan izmislio koncept ‘rodne ideologije’ kao prazni označitelj radi ujedinjenja protivljenja progresivnom razvoju društva.²⁴

MIT 2: SAMO LJUDI KOJI PROĐU MEDICINSKU TRANZICIJU SU TRANS

“Jedine prave trans osobe su one koje su imale ‘operaciju’”

Činjenice:

- Trans osobe su osobe čiji se rodni identitet razlikuje od spola koji im je pripisan pri rođenju.
- Mnoge trans osobe odluče modificirati svoje tijelo, a mnoge trans osobe ne.¹⁰
- Mnogo je razloga zašto trans osoba ne bi tražila operativne zahvate, uključujući troškove, fizička ili medicinska ograničenja, nedostatak sustava podrške.¹⁷
- Osim toga, neke trans osobe jednostavno ne žele modificirati svoje tijelo ni na koji način. To ih ne čini manje trans.

MIT 3: TRANS OSOBE BRIŠU (PRAVNU ZAŠTITU ZA) ŽENE

“Trans osobe i rasprave o njihovim pravima (npr. pravno priznanje roda) brišu žene i oslabljuju borbu za ženska prava.”

Činjenice:

- Trans osobama je važna rodna ravnopravnost i one i nemaju želju izbrisati žene.²⁵
- Neke trans osobe su i same žene.
- Trans osobe ne brišu žene (ili muškarce) svojim postojanjem i pristupom pravnom priznanju roda.²⁵
- Naprotiv: zaštita prava trans osoba na samoodređenje u skladu je sa svačijim pravima da odlučuju o vlastitom identitetu i vlastitom tijelu.²⁵
- Prava transrodnih osoba i prava žena usklađena su po pitanju prava na tjelesnu autonomiju.²⁶

MIT 4: TRANS ŽENE SU PRIJETNJA U ŽENSKIM PROSTORIMA

“Ako se trans ženama dopusti ulazak u jednospolne prostore (kao što su skloništa i wc-i), žene će biti izložene predatorima.”

Činjenice:

- Trans žene su žene. Sve žene, uključujući trans žene, trebaju biti zaštićene od nasilja nad njima.
- Trans žene se suočavaju s višim stopama nasilja nego cis žene,²³ nasilje koje u velikoj većini čine cis muškarci.²⁷ Stoga bi se trebalo ciljati na cis muškarce u politikama zaštite.²⁸
- Isključivanje trans žena čini ih ranjivima i ne rješava korijen problema.²⁸ Umjesto toga, pogoršava ga izlažući posebno ranjivu skupinu žena strukturnoj isključenosti.

MIT 5: DJECA SU PRISILJENA NA TRANZICIJU

“Djeca su prisiljena na medicinsku tranziciju (npr. blokatori puberteta, hormoni ili operacije).”

Činjenice:

- Nitko ne bi trebao biti podvrgnut medicinskom tretmanu protivno svojoj želji ili bez svog potpuno informiranog pristanka.
- Djeca nisu prisiljena na medicinsku tranziciju.²⁹ Nema razloga da obitelj forsira takav proces.
- Upravo suprotno, mnogoj djeci je teško ostvariti da se njihov rodni identitet i izražavanje vidi, čuje, razumije, poštuje i podržava.³⁰
- Za sve trans osobe, uključujući trans djecu, informirani pristanak središnje je načelo u medicinskoj skrbi vezanoj uz tranziciju.¹⁸
- Znanstveni dokazi pokazuju da poštivanje djetetovog rodnog identiteta i izražavanja doprinosi njegovom zdravlju i dobrobiti.³¹ Odbacivanje rodnog identiteta i izražavanja trans mladih od strane njihovih roditelja također je povezano s dugotrajnom boli, traumom i drugim zdravstvenim posljedicama (npr. depresija).³²
- Blokatori puberteta, koji su reverzibilni, održiva su opcija koja djeci (i roditeljima) daje više vremena da razumiju svoj rod i odrede prikladan tijek eventualnih budućih tretmana.³³

Razbijte još mitova koristeći činjenice i podatke: *Trans prava su ljudska prava: razbijanje zabluda o rodu, rodnom identitetu i ljudskim pravima trans osoba.*

GLOSAR

Terminologija u nastavku može se koristiti kada se izvještava o trans i nebinarnim temama. Kao opće pravilo, želje pojedinke'ca koju'eg se opisuje trebaju imati prioritet i poštivati ih. Ako ne znate kako se nekome obratiti, pitajte ju'ga.

KULTUROLOŠKO SPECIFIČNI POJMOVI I PRIJEVODI

Imajte na umu da se ne prevode svi izrazi lako, niti svi rodno nekonformni identiteti spadaju u trans ili nebinarne, posebice pojmovi s kulturnim značenjem. Na primjer, transveti, izvorno uvreda, često se prevodi kao transrodna žena.⁷ Ovo, međutim, zanemaruje duboke političke korijene ovog pojma i identiteta u Argentini i diljem Latinske Amerike. Kada izvješćujete o priči koja se poziva na kulturološki specifične pojmove, obratite se stručnjakinji' u iz te zajednice.

Ovaj popis nema za cilj biti iscrpna lista terminologije koju koristi trans zajednica.

Sastavio ga je TGEU, uz utjecaj:

- **Pojmovnik Udruge trans novinarki'a**
- **ILGA-Europe Glosar**
- **GLAAD Rječnik pojmova: LGBTQ**

Također je dostupan i ažuriran online na tgeu.org/glossary.

OSNOVNI POJMOVI

Nebinarnost – krovni izraz za rodove koji nisu isključivo *muškarac* ili isključivo *žena*. Ovaj izraz također može i sam predstavljati rod. Dok se nebinarnost može smatrati trans identitetom, neke osobe koje su nebinarne ne smatraju sebe nužno i trans osobama. Imajte na umu da starosjedilačke zajednice i zajednice rasno marginaliziranih osoba imaju druge riječi za opisivanje rodne varijacije. Ponekad se ti izrazi mogu uključiti u nebinarni kišobran, a ponekad ne. U vezi s tim uvijek se posavjetujte sa stručnjakinja'cima iz ovih zajednica i pojedinka'cima o kojima izvještavate.

Rod – tradicionalno se odnosi na društveni i kulturni konstrukt bivanja muškarcem ili ženom. Međutim, neki se ljudi ne identificiraju unutar rodne binarnosti muškarca/žene. Rod postoji neovisno o spolu, a rod pojedinke'ca ne podudara se uvijek sa spolom pripisanom pri rođenju. (Vidi: Rodni identitet, Spol).

Rodni identitet – unutarnji osjećaj osobe o njenom rodu. Za trans osobe, njihov unutarnji rodni identitet ne odgovara spolu koji im je pripisan pri rođenju. Za razliku od rodnog izražavanja, rodni identitet nije vidljiv drugima.

Rodno izražavanje – izražavanje roda kroz različite izvana uočljive pokazatelje, kao što su ime osobe, zamjenice/jezičke rodne odrednice, odjeća, ponašanje, itd. Društvo identificira ove pokazatelje kao maskuline ili feminine, iako se ono što se smatra maskulinim i femininim mijenja s vremenom i razlikuje se od kulture do kulture

Seksualna orijentacija – emocionalna, romantična ili seksualna privlačnost prema drugim ljudima. Seksualna orijentacija osobe neovisna je o njenom rodnom identitetu. Biti trans ili nebinarna osoba ne podrazumijeva neku specifičnu seksualnu orijentaciju. Stoga se transrodne osobe mogu identificirati kao strejt, gej, lezbijke, biseksualne, itd.

Spol – klasifikacija ljudi temeljem spolnih karakteristika, obično kao muško ili žensko. Pri rođenju bebama se pripisuje spol, obično na temelju izgleda njihove vanjske anatomije. Međutim, spol osobe, kako ga definira biologija, kombinacija je tjelesnih karakteristika uključujući: kromosome, hormone, unutarnje i vanjske reproduktivne organe i sekundarne spolne karakteristike. Osobe čije se urođene spolne karakteristike ne mogu klasificirati ni kao

---

isključivo muške ni kao isključivo ženske klasificiraju se kao interspolne, a mogu se identificirati kao interspolne osobe, muške, ženske, trans ili druge.

Transrodnost/Trans – krovni pojam koji uključuje ljude koji imaju rodni identitet koji se razlikuje od spola koji im je pripisan pri rođenju i ljude koji žele izraziti svoj rodni identitet na način koji se razlikuje od očekivanja temeljenih na spolu koji im je pripisan pri rođenju. To može uključivati, uz mnoge druge, transpolne i transrodne osobe, nebinarne osobe, arodne, multirodne, i kvir osobe, i rodno raznolike osobe koje se povezuju ili identificiraju sa bilo kojim od navedenih pojmova.

OSTALI VAŽNI POJMOVI

AFAB/AMAB – akronimi za ‘pripisan ženski spol pri rođenju’ (engl. “assigned female at birth”) odnosno ‘pripisan muški spol pri rođenju’ (engl. “assigned male at birth”). Razmislite je li ova informacija nužna i relevantna za priču prije nego što je uključite.

Blokatori puberteta – lijek koji odgađa učinke puberteta. Mogu se propisati mladim trans osobama ili mladim ljudima koji preispituju svoj rod, kako bi se odgodio razvoj sekundarnih spolnih karakteristika povezanih sa spolnim hormonima. Promjene nisu trajne, a primjena obično počinje sa 10 ili 11 godina, kako bi se djeci (i roditeljima) dalo više vremena da odluče o eventualnim budućim tretmanima.

Cisrodnost/Cis – izraz koji se koristi za opisivanje osoba koje nisu trans. Odnosno, ljudi koji imaju rodni identitet koji se ne razlikuje od spola koji im je pripisan pri rođenju i ljudi koji žele izraziti svoj rodni identitet na način koji je u skladu sa očekivanjima temeljenih na spolu koji im je pripisan pri rođenju.

Deadname – vidi Prethodno ime.

Depatologizacija (trans identiteta) – deklasificiranje transrodnosti kao psihološki abnormalne. Trans identiteti su depatologizirani 2019. godine u Međunarodnoj klasifikaciji bolesti Svjetske zdravstvene organizacije.

Detranzicija – kada osoba koja je već bila u procesu tranzicije ponovno uđe u taj proces da uskladi život sa rodom koji se veže uz spol koji joj je pripisan pri rođenju.³⁴ Vrlo mali broj ljudi detranzicionira – manje od 1% onih koji prođu genitalni operativni zahvat.²⁷ (vidi Tranzicija).

Interspolnost – krovni termin za osobe koje su rođene sa spolnim karakteristikama (spolna anatomija, reproduktivni organi, hormonska struktura i/ili razine, i/ili kromosomski uzorci) koje ne odgovaraju tipičnoj definiciji muškog ili ženskog tijela.³⁶

„Konverzijska terapija“ – svaki ustrajan pokušaj da se promijeni nečija seksualna orijentacija, rodni identitet ili rodno izražavanje na temelju pretpostavke da je seksualna orijentacija, rodni identitet ili rodno izražavanje osobe mentalni poremećaj i da ih treba promijeniti. Preporuča se koristiti ovaj izraz uz znake navoda.

Kvir (engl. queer) – prethodno korišten na engleskom jeziku kao pogrdni izraz za LGBTI osobe, kvir/queer je identitet kojeg su prisvojili ljudi koji se identificiraju izvan tradicionalnih rodnih kategorija i heteronormativnih društvenih normi. Ovisno o kontekstu, neki ljudi to i dalje mogu smatrati uvredljivim.

Misgender – vidi Pogrešno oslovljavanje.

Pogrešno oslovljavanje ili Misgender (engleski izraz koji se nekada koristi i na BCHS jeziku) – čin netočnog označavanja nečijeg roda. To često uključuje korištenje rodno određenog jezika koji je neprikladan za tu osobu, uključujući pogrešno ime ili zamjenice.

Prethodno ime ili „mrtvo“ ime (engl. “deadname”) – dano ili prijašnje ime trans osobe koje osoba više ne koristi, nekada se naziva „dano ime“ ili „pravno/zakonsko ime“ osobe koja nije pravno promijenila ime. Nikada nema razloga da objavite nečije prethodno ime bez izričitog dopuštenja. Novinarke i bi se trebale i suzdržati od traženja ovih informacija osim ako to nije prijeko potrebno za provjeru prošlosti ili pristup javnim zapisima. Iako je “deadname” obično imenica, koristi se i kao glagol koji označava čin korištenja pogrešnog imena za trans osobu.

Queer – vidi Kvir.

Rodna disforija – nelagoda ili tjeskoba uzrokovana neslaganjem rodnog identiteta osobe i spola pripisanog toj osobi pri rođenju (i njime povezanom rodnom ulogom i/ili primarnim

---

i sekundarnim spolnim karakteristikama).³⁵ Rodna disforija, iako je često povezana s transrodnošću, nije uvjet za transrodnost.

Trans feminine/Trans femme (osobe) – pojam koji se često odnosi na trans žene i nebinarne trans osobe kojima nije pripisan ženski spol pri rođenju a koje se identificiraju kao feminine ali ne nužno i kao žene. Ovaj izraz, iako uključuje trans žene, nije zamjenjiv s pojmom trans žene.

Trans isključujući radikalni feminizam (TERF - engl. trans-exclusionary radical feminism) – također poznat kao 'Fundamentalistički feminizam', mali je, ali glasan podogranak radikalnog feminizma. Kao imenica, TERF je radikalna i feminist'kinja koja i isključuje trans osobe i općenito se usredotočuje na ukidanje prava trans osobama, pravne zaštite, pristupa zdravstvenoj skrbi i podržavajućih društvenih okruženja. Temeljni okvir trans isključujućeg radikalnog feminizma je biološki esencijalizam – ideja da biologija nadilazi kulturu i sve druge utjecaje.

Trans maskuline/Trans masc (osobe) – pojam koji se često odnosi na trans muškarce i nebinarne trans osobe kojima nije pripisan muški spol pri rođenju a koje se identificiraju kao maskuline ali ne nužno i kao muškarci. Ovaj izraz, iako uključuje trans muškarce, nije zamjenjiv s pojmom trans muškarca.

Trans muškarac – muškarac koji je trans ili muškarac kojem pri rođenju nije pripisan muški spol, ali čiji je rodni identitet muški. Neke osobe koje se uklapaju u ovu definiciju ne koriste ovaj izraz, već izraze poput "muškarac s trans poviješću/historijom/iskustvom". 'Trans muškarac' dvije su riječi – trans je pridjev koji se koristi za opisivanje muškarca o kojem se govori. Uporaba ovog pojma kao jedne riječi smatra se nepoštujućim i netočnim, jer implicira da trans muškarac nije zaista muškarac.

Trans žena – žena koja je trans ili žena kojoj pri rođenju nije pripisan ženski spol, ali čiji je rodni identitet ženski. Neke osobe koje se uklapaju u ovu definiciju ne koriste ovaj izraz, već izraze poput "žena s trans poviješću/historijom/iskustvom". 'Trans žena' dvije su riječi – trans je pridjev koji se koristi za opisivanje žene o kojoj se govori. Uporaba ovog pojma kao jedne riječi smatra se nepoštujućim i netočnim jer implicira da trans žena nije zaista žena.

Transfobija – matrica kulturoloških i osobnih uvjerenja, mišljenja, stavova i agresivnih ponašanja temeljenih na predrasudama, gađenju, strahu i/ili mržnji usmjerenih protiv osoba ili skupina koje se ne uklapaju u društvena rodna očekivanja i norme. Transfobija posebno pogađa osobe čiji se življeni rodni identitet ili rodno izražavanje razlikuje od rodne uloge koja im je pripisana pri rođenju, a manifestira se na različite načine, npr. kao izravno fizičko nasilje, transfobni govor i vrijeđanje, diskriminatorno medijsko izvještavanje, i socijalna isključenost. Transfobija također uključuje institucionalizirane oblike diskriminacije kao što su kriminalizacija, patologizacija, ili stigmatizacija nekonformirajućih rodni identiteta i rodnog izražavanja.

Transpolnost – izraz koji se često odnosi na osobu koja je dobila ili traži medicinsku skrb specifičnu za trans osobe. Nekada je to bio dominantni izraz (ili njena češća inačica, transeksualnost/transseksualnost) za opisivanje osoba koje žele ili traže rodno-afirmirajući medicinski tretman, ovo je sada više specifičan izraz korišten unutar dijela zajednice. Neke ga osobe smatraju zastarjelim ili uvredljivim. Može biti prikladno uključiti tu riječ ako citirate povijesne materijale ili ako netko sebe opisuje na ovaj način.

Tranzicija – društveni, pravni i/ili medicinski proces usklađivanja svog života sa svojim rodnom. To može uključivati (ali ne uključuje uvijek) promjenu imena i zamjenica/jezičkih rodni odrednica; mijenjanje načina odijevanja, govora i manira; ažuriranje osobni dokumenata i drugih pravni registara; te traženje medicinskog tretmana za promjenu fizičkih karakteristika. Autati se kao trans može biti dio tranzicije, ali nije isto što i tranzicija. Tranzicija se često opisuje kao pojedini događaj, iako je to mnogim trans osobama kontinuirani proces. Trans osobe mogu imati različite putanje tranzicije. Neke putanje nisu linearne ili uključuju počinjanje i zaustavljanje.

Zdravstvena skrb specifična za trans osobe (TSHC - engl. trans-specific healthcare) (također poznato kao rodno afirmirajuća zdravstvena skrb (GAH - engl. gender-affirming healthcare); nekada se opisivalo kao operacija promjene/prilagodbe spola (GRS - engl. gender reassignment surgery)) – medicinske intervencije, uključujući hormonske terapije, operativne zahvate i druge, kako bi se primarne i sekundarne spolne karakteristike tijela osobe uskladile s njenim unutarnjim poimanjem sebe.

IZRAZI KOJE TREBA IZBJEGAVATI

Nemojte koristiti ove izraze osim kada citirate trans ili nebinarnu osobu!

'Biološki spol', 'Rođeni spol', 'Natalni spol' – umjesto ovoga, prikladniji je izraz “spol pripisan pri rođenju”. Izbjegavajte korištenje riječi “biološki” u odnosu na ljude, za razliku od širih referenci na koncept biološkog spola (vidi Spol). Imenički izrazi poput biološki muškarci, biološki muško, biološke žene ili biološki žensko često se koriste od strane anti-trans grupa kako bi se pozvale na spol koji je osobi pripisan pri rođenju kao njen “pravi” rod, nasuprot njenog rodnog identiteta.

'Identificira se kao' – kao što novinarka ne bi napisala 'o 'identificira se kao muškarac' ili 'identificira se kao žena' o cisrodnoj osobi, ne bi trebale' pisati 'identificira se kao nebinarna osoba' ili 'identificira se kao trans' o nebinarnoj ili trans osobi. Jednostavno navedite da je netko trans, nebinarna osoba, muškarac ili žena itd., osim ako izravno ne citirate trans osobu.

Post-Op/Pred-Op – pojmovi koji opisuju je li trans osoba već bila podvrgnuta nekim ili svim rodno-afirmirajućim operativnim zahvatima (post-operativna osoba) ili ne (pred-operativna osoba). Važno je imati na umu da ne trebaju i ne traže sve trans osobe operacije, a trans osobe su trans bez obzira na to odluče li se na bilo koji oblik medicinske tranzicije. Stoga, korištenje ovih izraza stvara pogrešnu sliku da se trans iskustvo svodi na genitalije i vezane operativne zahvate.

Promjena spola/Transformacija spola/'Operacija' – pretpostavlja se da je trans osobi potrebna operacija da bi ju se smatralo transrodnom; nameće rodnu binarnost (muško/žensko).

'Rodna ideologija' – odnosi se na prazni pojam pomoću kojeg se ujedinjuje protivljenje progresivnom razvoju društva.²⁴ Konzervativni pokreti opsežno koriste ovaj izraz koji je skovao Vatikan u svojim nastojanjima da oslabe zaštitu žena i LGBTI osoba.

Transica, Trandža, Transić, Tranny, Shemale, Ono, Crossdresser, Hermafrodit – općenito smatrano uvredama, iako bi ih neki ljudi mogli koristiti za samoidentifikaciju. Nikada nemojte koristiti bilo koji od ovih izraza, osim ako ga osoba posebno ne koristi za sebe, a čak i tada, koristite ga pažljivo, primjerice u izravnom citatu.

Transirati/Transovi/Transrodovi – 'trans' i 'transrodno' su pridjevi i ne koristite se kao imenice ili glagoli. Ovo je zastarjelo i naširoko se smatra uvredljivim, kao i engleske varijante “transgendered” i “transgenders”. Nemojte ih koristiti u objavama.

PRIZNANJA

Zahvaljujemo svim aktivistkinja'ima, članica'ovima zajednice, organizacijama i saveznicima koje'i doprinose svojom energijom i životom boljem, raznolikijem i ravnopravnijem društvu.

Vjerujemo u moć kvalitetnog, etičkog novinarstva temeljenog na činjenicama i cijenimo profesionalizam i trud svih urednica'ka, spisateljic'a i izvjestiteljic'a informiranim o trans temama.

TGEU je uvijek dostupan za pružanje čvrstih podataka i perspektiva iz zajednice. Slobodno nam se obratite na comms@tgeu.org.

Osobne zahvale osobama:

Lukas Berredo, Io Dodds, Beka Gabadadze, dr. Lucy Jones, Ari Kajtezović, Cleo Madeleine, Saskhia Menendez, dr. Nicole Morse, Ana Munoz Padros, dr. David Peterson, Kae Petrin, TGEU Osoblje i članice'ovi uprave, i Mina Tolu.

KRAJNJE BILJEŠKE

---

1. Williams, W. L. (1986). *The Spirit and the Flesh: Sexual Diversity in American Indian Culture*. Beacon Press.
2. Schmidt, J. (2001). Fa'afafine: Western Discourses and the Construction of Transgenderism in Samoa. *Intersections: Gender, History and Culture in the Asian Context*, Issue 6. intersections.anu.edu.au/issue6/schmidt.html
3. Wekker, G. (2016). *White Innocence: Paradoxes of Colonialism and Race*. Duke University Press.
4. European Commission. (2019). Eurobarometer on Discrimination 2019: The social acceptance of LGBTI people in the EU. commission.europa.eu/system/files/2019-10/ebs_493_data_fact_lgbti_eu_en-1.pdf
5. ILGA-Europe (2022). Guidelines for journalists. ilga-europe.org/files/uploads/2022/09/ILGA-Europe-Guidelines-for-Journalists-2022-3.pdf
6. Oxford English Dictionary. (2016). "they, pron., adj., adv., n.". Oxford University Press. doi.org/10.1093/OED/1194337021
7. Trans Journalists Association. (2023). Stylebook and Coverage Guide. <https://styleguide.transjournalists.org/>
8. Council of Europe. (nd). Sexual Orientation and Gender Identity. www.coe.int/en/web/sogi
9. European Commission. (2020). Union of Equality: LGBTIQ Equality Strategy 2020-2025. eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0698
10. European Union Agency for Fundamental Rights. (2020). A long way to go for LGBTI equality. Publications Office of the European Union. fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf

-
11. (nd). "We're being pressured into sex by some trans women." Wikipedia. [en.wikipedia.org/wiki/"We%27re_being_pressured_into_sex_by_some_trans_women"](https://en.wikipedia.org/wiki/We%27re_being_pressured_into_sex_by_some_trans_women)
  12. TGEU. (2023). Trans Rights Map. transrightsmap.tgeu.org/home/
  13. (2022). European Parliament resolution of 6 July 2022 on intersectional discrimination in the European Union: the socio-economic situation of women of African, Middle-Eastern, Latin-American and Asian descent. www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0289_EN.html
  14. Parliamentary Assembly. (2015). Discrimination against transgender people in Europe. assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21736
  15. Muižnieks, Nils. (2014). LGBTI children have the right to safety and equality. www.coe.int/en/web/commissioner/blog/-/asset_publisher/xZ32OPEoxOkq/content/lgbti-children-have-the-right-to-safety-and-equality?_101_INSTANCE_xZ32OPEoxOkq_languageld=fr_FR
  16. WHO. (2019/1021). International Classification of Diseases, Eleventh Revision (ICD-11). World Health Organization. icd.who.int/en
  17. Russell, Cianán B., Francesca Sanders, Freya Watkins. (2023). Intersections: Diving into the FRA LGBTI II Survey Data: Trans and Non-Binary Briefing. TGEU. tgeu.org/wp-content/uploads/2023/07/Intersections-Report-Trans-Corrections.pdf
  18. Coleman, E., A. E. Radix, W.P. Bouman, et al. (2022). Standards of Care for the Health of Transgender and Gender Diverse People, Version 8. International Journal of Transgender Health. www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/26895269.2022.2100644
  19. TGEU. (2022). Trans Murder Monitoring. <https://transrespect.org/en/map/trans-murder-monitoring/>
  20. Lang, Nico. (2017). A 'disgusting slap in the face': Reporters must stop misgendering trans murder victims. Columbia Journalism Review. www.cjr.org/criticism/transgender-murders-news-journalism.php
  21. Balingit, Moriah, Lecia Brooks, Tara Rosenblum, et al. (2021). Video: Hate crime coverage – How journalists can get it right. Journalism Institute. www.pressclubinstitute.org/event/hate-crime-coverage-how-journalists-can-get-it-right/

-
22. (2015). A Map of Gender-Diverse Cultures. PBS. www.pbs.org/independentlens/content/two-spirits_map-html/
  23. Flores, Andre, PhD., Ilan Meyer, PhD., Lynn L. Langton, PhD., et al. (2021). Gender Identity Disparities in Criminal Victimization: National Crime Victimization Survey, 2017-2018. *American Journal of Public Health*.
  24. GATE, ILGA-Europe, TGEU. (2021). Trans Rights are Human Rights: Dismantling misconceptions about gender, gender identity, and the human rights of trans people. TGEU. tgeu.org/wp-content/uploads/2023/05/dismantling-misconceptions-about-gender-and-trans-rights-en.pdf
  25. Richard Köhler. (2022). Self-determination models in Europe: Practical experiences. TGEU. tgeu.org/wp-content/uploads/2022/11/tgeu-self-determination-models-in-europe-2022-en.pdf
  26. (nd). Bodily Autonomy & Integrity. United Nations. www.ohchr.org/sites/default/files/2021-11/Summary-Bodily-Autonomy-Integrity.pdf
  27. (nd). What is gender-based violence? Council of Europe. www.coe.int/en/web/gender-matters/what-is-gender-based-violence#:~:text=Gender-based%20violence%20and%20violence,based%20violence%20affects%20women%20disproportionately.
  28. Arayasirikul, Sean, Caitlin Turner, Dillion Trujillo, et al. (2022). A global cautionary tale: discrimination and violence against trans women worsen despite investment in public resources and improvements in health insurance access and utilization of health care. *International Journal for Equity in Health*. [10.1186/s12939-022-01632-5](https://doi.org/10.1186/s12939-022-01632-5)
  29. Yandell, Kate. (2023). Young Children Do Not Receive Medical Gender Transition Treatment. FactCheck.org. www.factcheck.org/2023/05/scicheck-young-children-do-not-receive-medical-gender-transition-treatment/
  30. Clark, Beth A., Sheila K. Marshall, Elizabeth M. Saewyc. (2020). Hormone therapy decision-making processes: Transgender youth and parents. *Journal of Adolescence*, vol. doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.12.016
  31. Chen, Diane, PhD, Johnny Berona, PhD, Yee-Ming Chan, M.D., et al. (2023). Psychosocial Functioning in Transgender Youth after 2 Years of Hormones. *The New England Journal of Medicine*. doi.org/10.1056/NEJMoa2206297

-
32. Johnson, Kelly C., Allen J. LeBlanc, Paul R. Sterzing, et al. (2020). Trans adolescents' perceptions and experiences of their parents' supportive and rejecting behaviors. *J Couns Psychol*. doi.org/10.1037/cou0000419
  33. (2023). Puberty blockers for transgender and gender-diverse youth. Mayo Clinic. www.mayoclinic.org/diseases-conditions/gender-dysphoria/in-depth/pubertal-blockers/art-20459075
  34. (2021). Detransition Facts and Statistics 2022: Exploding the Myths Around Detransition. GenderGP. www.gendergp.com/detransition-facts/
  35. Amaddeo, Francesco, Valeria Donisi, Francesco Farinella, et al. (2018). Reducing health inequalities experienced by LGBTI people: what is your role as a health professional? European Commission. eurohealthnet.eu/wp-content/uploads/documents/2018/180301_Project_Health4LGBTI_training-module-4.pdf
  36. Ghattas, Dan Christian. (nd). Protecting Intersex People in Europe: A Toolkit for Law and Policymakers. OII Europe. www.oii europe.org/wp-content/uploads/2019/05/Protecting_intersex_in_Europe_toolkit.pdf

TGEU (Transgender Europe) neprofitna je organizacija za prava i dobrobit trans osoba koju vode trans osobe. TGEU predstavlja 215 organizacija članica iz 50 zemalja u Europi i Centralnoj Aziji.

Za više publikacija i važnih vijesti o trans pravima i dobrobiti trans osoba:

